

FATMA BERİL ÖZCANLI

**ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA  
HAKİMİYETİN HUKUKA  
AYKIRI KULLANILMASI**

**onikilevha**  
TMMOB İKTİSADİ VE İŞLETMENLER BİRLİĞİ

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER .....	XI
KISALTMALAR CETVELİ .....	XXI
GİRİŞ .....	1

### BİRİNCİ BÖLÜM HÂKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI KULLANILMASINDAN DOĞAN SORUMLULUĞUN TEMELLERİ

I. Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukukuna İlişkin Ayrık bir Düzenleme Yapılmasının Ardındaki Nedenler.....	11
A. Şirketler Topluluğu Hukuku'nun Öncesine Bakış.....	11
1. Genel Olarak.....	11
2. Önceki Dönemde Topluluk Sorumluluk Hukuku'nun Yerine Başvurulan Kurumlar .....	18
a. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması.....	18
b. Sadakat Yükümlülüğü .....	23
c. Fiili Organ.....	27
B. Şirketler Topluluğu Hukukuna İlişkin Pozitif Bir Düzenleme Yapılmasını Gerekli Kılan Nedenler .....	30

C. Şirketler Topluluğu Hukuku'na İlişkin Sistemler .....	33
1. Türk Ticaret Kanunu'nun Şirketler Topluluğu Sorumluluk Sistemine Bakış.....	33
2. Mevzuat Alman Hukukunda Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku.....	38
II. Şirketler Topluluğu Hukukunda Temel Kavramlar .....	48
A. Şirketler Topluluğunun Merkez Kavramı : Hâkimiyet .....	48
1. Kavram.....	48
2. Tek Elden Yönetim-Kontrol Ayrımı.....	52
3. Türleri .....	54
a. Alelade Hâkimiyet- Tam Hâkimiyet .....	54
b. Doğrudan Hâkimiyet -Dolaylı Hâkimiyet.....	55
c. Tek Başına Hâkimiyet -Ortak Hâkimiyet .....	56
d. Karşılıklı İştirak.....	57
4. Hâkimiyet Araçları .....	58
a. Korporatif Araçlar .....	58
aa. Oy Haklarının Çoğunluğuna Sahip Olmak .....	58
bb. Şirket Sözleşmesi Uyarınca Yönetim Organında Karar Alabilecek Sayıda Üyenin Seçimini Sağlamak .....	60
cc. Pay Çoğunluğuna Sahip Olmak (Karine) .....	63
dd. Şirketi Yönetecek Miktarda Paya Sahip Olmak .....	64
b. Sözleşmesel Araçlar.....	66
aa. Kendi Oy Hakları Yanında, Bir Sözleşmeye Dayanarak Oy Haklarının Çoğunluğunu Oluşturmak (Oy Sözleşmeleri) .....	66
bb. Hâkimiyet Sözleşmeleri.....	68
(1) Genel Olarak.....	68
(2) Unsurları.....	71
(3) Geçerlik Şartları.....	74
(4) Sözleşmenin Geçersizliği.....	77
(5) Uygulanacak Hükümler.....	78
c. Fiili Araçlar: Diğer Yollarla Hâkimiyet Altında Tutmak	80

5. Hakim Şirketin Topluluğu Yönetme Yükümlülüğünün Bulunup Bulunmadığı Sorunu (Konzernleitungspflicht) .....	83
B. Şirketler Topluluğunun Kişi Bakımından Unsurları .....	85
1. Şirketler Topluluğu.....	85
a. Kavram.....	85
b. Türleri .....	88
aa. Fiili Topluluk-Sözleşmesel Topluluk.....	88
bb. Hiyerarşik Topluluk-Eşdüzey Topluluk .....	90
c. Benzer Kavramlar ile Karşılaştırma.....	91
aa. Konzern ve Tek Elden Yönetim.....	91
bb. Holding.....	95
2. Hâkim ve Bağlı Şirketler.....	96
3. Hâkim Teşebbüs.....	97
a. Genel Olarak.....	97
b. Unternehmen (Teşebbüs) Kavramı .....	102
c. Hakim Teşebbüs.....	106
III. Şirketler Topluluğu Hükümlerinin Uygulama Alanı .....	106
A. Genel Olarak.....	106
B. Saf Hâkimiyet İlişkilerine Uygulanacak Hükümler.....	110
C. Hükümlerin Zaman Bakımından Uygulanması .....	114

## İKİNCİ BÖLÜM

### **HAKİMİYETİ HUKUKA AYKIRI KULLANMA KAVRAMI VE HUKUKA AYKIRI KULLANMA OLUŞTURAN DURUMLARIN İNCELENMESİ**

I. Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanması Kavramı.....	117
A. Hukuka Aykırılık.....	117
B. Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması .....	121
II. Hukuka Aykırı Kullanımın Görünüm Biçimleri.....	124

A. Yönlendirme Yoluyla .....	125
1. Yönlendirmenin Görünüm Biçimleri.....	129
2. Yönlendirmenin Kim Tarafından Yapılacağı ve Muhatapları .....	134
3. Yönlendirmenin İspatı .....	140
4. Alelade Hâkimiyette Yönlendirmenin Koşulları .....	154
B. Talimat Yoluyla .....	156
1. Kural .....	160
a. Talimatın Hâkim Şirket Yönetim Kurulu Tarafından Verilmesi.....	160
b. Talimatın Bağlı Şirketin Yönlendirilmesine ve Yönetimine İlişkin Olması.....	161
c. Talimatın Bağlı Şirketin Kaybına Sebebiyet Verebilecek Nitelik Taşımaya Kanun Tarafından İzin Verilmesi.....	163
d. Bağlı Şirket Yönetim Kurulunun Hâkim Şirketten Gelen Talimatı Yerine Getirmekle Yükümlü Olması ....	168
2. Hâkim Şirket Yönetim Kurulunun Talimat Yetkisinin Sınırları .....	170
a. Talimatın Topluluğun Belirlenmiş Somut Politikalarının Gereği Olması Şartı.....	170
b. Yasak Talimat .....	173
aa. Bağlı Şirketin Ödeme Gücünü Aşan Talimat .....	178
bb. Bağlı Şirketin Varlığını Tehlikeye Düşürebilecek Olan Talimat .....	178
cc. Bağlı Şirketin Önemli Varlıklarını Kaybetmesine Yol Açabilecek Nitelik Taşıyan Talimat .....	180
C. Yapısal Nitelikte Kararlar Alınması Yoluyla .....	182
1. Bağlı Şirket Bakımından Açıkça Anlaşılabilir Haklı Sebebi Olmayan Kararlar .....	186
a. Anonim Ortaklığın Feshi Yönünden Haklı Sebep.....	186
b. Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması Yönünden Haklı Sebep Kavramı .....	191

2. Belirli Nitelikteki Kararlar .....	197
3. Genel Kurul Kararı- Yönetim Kurulu Kararı .....	200
4. Hâkimiyetin Uygulanması .....	202
a. İşlemin Gerçekleştirilmesi.....	202
b. Hâkimiyetin Fiilen Uygulanması.....	205
c. Hâkim Teşebbüsün Bağlı Şirket Genel Kuruluna Katılma Yükümlülüğünün Olup Olmadığı.....	207

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

## KAYIP VE KAYBIN DENKLEŞTİRİLMESİ

I. Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasının Görünüm Biçimleri Açısından Durum .....	209
II. Kayıp .....	211
A. Kaybın Kavramsal Çerçevesi ve Sınıflandırılması.....	211
B. Kayıp Kavramına Özgü Başlıca Hukukî Sorunlar .....	215
1. Özen Borcuna Aykırılığın Kaybın Koşulu Olup Olmadığı. ....	215
2. Kaybın Tespitinde İspat Ölçüsü.....	218
3. Kaybın Hakimiyet ile İlişkilendirilmesi Sorunu .....	219
4. Kaybın Ölçülebilmesi Sorunu .....	220
5. Kaybın Topluluk Menfaatine Hizmet Etmesi Sorunu.....	221
6. Doğrudan Doğruya Hukuka Aykırı Eylemlerden Kaynaklanan Kaybın Denkleştirilmesi Sorunu .....	222
C. Kaybın Topluluk İlişkilerini Sınırlama İşlevi .....	223
D. Kayıp ve Zarar Kavramlarının Farkları .....	225
E. Benzer Kavramlarla İlişkisi.....	232
1. Mahrum Kalınan Kâr Kavramıyla .....	232
2. Denkleştirme Talebiyle.....	234
F. Kayıp Oluşturabilecek İşlemler .....	237
1. Şirketler Topluluğunun Finansmanının Sağlanması Amacıyla Yapılan İşlemler .....	237

a. Topluluk İçi Borçlanmalar.....	237
b. Topluluk İçi Merkezi Nakit Yönetimi- (Cash Pooling).	242
2. Topluluk içi Transfer İşlemleri .....	247
3. Şirketler Topluluğu Kaynaklı Masraflar .....	247
a. Şirketler Topluluğunda İşletmesel Fonksiyonların Merkezileştirilmesine İlişkin Tasarruflar .....	251
b. Şirketler Topluluğunda Uzmanlaşmaya İlişkin Yapılan İşlemler.....	252
4. Vergi Kaynaklı Masraflar .....	254
5. Uzun Süreli Sözleşmeler .....	256
6. Pasif Konzern Etkisi.....	256
7. Diğer İşlemler .....	257
8. Örneklere İlişkin Ara Değerlendirme .....	258
G. Kaybın Tespiti ve Ölçülmesi.....	258
1. Kaybın Tespit Edilmesine Hizmet Eden Araçlar.....	261
2. Kaybın Ölçülmesi.....	270
a. Örtülü Kazanç Aktarımı.....	271
b. Diğer Ölçütler.....	281
3. Kaybın Ölçülememesi Durumunda: Nitelikli Fiili Konzern (“QFK”).....	283
III. Kaybın Denkleştirilmesi.....	291
A. Denkleştirme Kavramı ve Hukuki Niteliği.....	291
B. Denkleştirme Kavramının Şirketler Topluluğu Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi .....	293
C. Kaybın Denkleştirilmesini Talep Hakkı .....	297
D. Denkleştirme Yöntemleri.....	300
1. Fiilen Giderim .....	300
2. Denk Bir İstem Hakkı Tanınması .....	306
E. Denkleştirmenin Gerçekleştirileceği An – Kanuni Denkleştirme Süresi .....	308
F. Denkleştirmenin Kimin Tarafından Gerçekleştirileceği.....	311

**DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**  
**YÖNLENDİRME VE TALİMATTAN**  
**KAYNAKLANAN KAYBIN**  
**DENKLEŞTİRİLMEMESİNDEN DOĞAN**  
**SORUMLULUK**

I. Alelade Hâkimiyette Kaybın Denkleştirilmemesinden Doğan Sorumluluk .....	313
A. Sorumluluğun Niteliği .....	313
B. Sorumluluğun Unsurları .....	327
1. Hukuka Aykırılık .....	327
2. Bağlı Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen ve Sadakat Borcuna Aykırı Davranışı- Kusur .....	333
a. İşadamı Kararı İlkesi .....	340
aa. Genel olarak .....	340
bb. İlkenin Uygulanabilmesi için Gerekli Koşullar .....	345
(1) Ticari Bir Kararın Varlığı .....	346
(2) Şirket Menfaatine Hareket Etmek .....	346
(3) Dürüstlük Kuralı Uyarınca Hareket Edilmesi... ..	347
(4) Alınan Kararın Usulüne Uygun Olarak Edinilmiş Verilere Dayanması .....	348
cc. İlkenin Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku Bakımından Önemi .....	350
b. Bağlı Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin İbra Edilmesi: .....	354
3. Zarar .....	357
4. İlliyet Bağı .....	360
C. İspat Yükü .....	361
D. TTK m. 202/1 Hükmü Uyarınca İleri Sürülebilecek Talep Hakları ve Kapsamı .....	364
1. Bağlı Şirketin İhtiyati Tedbir Talebi .....	364
2. Şirket Zararının Tazmininin Talep Edilmesi- .....	367
3. Payların Hâkim Şirket Tarafından Satın Alınması .....	371



4. Alternatif Çözümler ve Hâkimin Genişleyen Takdir Yetkisi.....	374
5. Pay Sahibinin Doğrudan Doğruya Uğradığı Zararlara İlişkin Davalar.....	381
E. Teminat Sorunu.....	384
F. Davacı ve Davalı Sıfatlarının Tespiti ve Sorumlular .....	
Arasındaki İlişkinin Niteliği.....	385
1. Davacılar.....	385
a. Bağlı Şirket Pay Sahibi.....	385
b. Bağlı Şirket Alacaklıları .....	390
c. Bağlı Şirketin Davacı Sıfatı Sorunu .....	391
2. Davalılar .....	396
a. Hâkim Şirket.....	396
b. Hâkim Şirket Yönetim Kurulu üyeleri .....	398
aa. Genel Olarak.....	398
bb. Bağlı Şirketin Zararından Sorumlu Olacak Üyeler .	398
cc. Bağlı Şirket Yönetim Kurulu Üyelerini Özen Borcuna Aykırı Davranışa Yönlendirmek .....	399
dd. Çifte Üyelik.....	401
ee. Hâkim Şirket Yönetim Kurulu Üyesinin Özen Borcunun Kapsamı.....	404
c. Bağlı Şirket Yönetim Kurulu Üyeleri.....	407
aa. Sorumluluğa İlişkin Alman Düzenlemesi .....	408
(1) Fiili Topluluklar Bakımından.....	408
(2) Sorumluluğun Ön Şartı: AktG §317 Hükmüne Aykırılık .....	411
(3) Bağlı Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinden Talep Edilecek Zararın Kapsamı.....	413
(4) Kayıp Doğuran İşlemin Geçerli Bir Genel Kurul Kararına Dayanması .....	413
bb. Türk Hukuku Bakımından .....	414
(1) Denkleştirmenin Gerçekleştirileceği Varsayımı	416
(2) Olması Gereken Hukuk Bakımından.....	419
(3) Hâkim Teşebbüs ve Yönetim Kurulu Üyeleri....	420

3. Sorumlular Arasındaki İlişkinin Hukuki Niteliği.....	422
II. Talimat Nedeniyle Doğan Kaybın Denkleştirilmemesinden Kaynaklanan Sorumluluk .....	423
A. Genel Olarak.....	423
B. Tam Hâkimiyet Hükümlerinin Uygulama Alanının Tespiti, Tam Hâkimiyet Kavramı ve Görünüm Biçimleri.....	424
C. TTK m.202 hükmü ile Düzenlenmiş olan Alelade Hâkimiyetten Doğan Sorumluluğa Nazaran Özellikleri .....	426
1. Hâkimiyetin Fiilen Hukuka Aykırı Kullanılmasının Sorumluluk Doğurmaması .....	426
2. Talimat Serbestisi ve Yasak Talimat.....	427
3. Talimatla Bağlılık.....	430
4. Bağlı Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumsuzluğu .....	431
5. Tam Hâkimiyet Sebebiyle Sorumluluk ve Sorumluluğun Niteliği .....	434
a. Bağlı Şirket Alacaklısına Tanınan Dava Hakkı ve Tazminatın Kime Ödeneceği Sorunu.....	437
b. Denkleştirme.....	441
c. Kredi Alacakları Bakımından Farklı Bir Düzenleme .....	442

### BEŞİNCİ BÖLÜM

#### **BAĞLI ŞİRKETTE YAPISAL KARARLAR ALINMASI NEDENİYLE MEYDANA GELEN ZARARLARDAN DOĞAN SORUMLULUK**

I. Genel Olarak.....	445
II. Sorumluluğun Niteliği.....	449
III. TTK m. 202/2 Hükmünden Kaynaklanan Sorumluluğun Unsurları.....	452
A. TTK m. 202/2 Hükmüne Aykırılık.....	452
1. Yapısal Nitelikli veya Önemli Bir Kararın Alınması.....	452

2. Kararın Hâkim Şirketin Hâkimiyetini Fiilen Kullanması Neticesinde Alınması.....	455
3. Kararın Bağlı Şirket Bakımından Açıkça Anlaşılabilen Haklı Bir Sebebinin Olmaması.....	456
B. Kusur .....	461
C. Zarar .....	462
D. İlliyet Bağlı.....	469
IV. İspat Yükü .....	470
V. TTK 202/II Hükümü Uyarınca Söz Konusu Olacak Talep Hakları ve Kapsamı.....	471
A. Genel Bakış ve Hükümün Anlamı.....	471
B. Bağlı Şirket Pay Sahiplerinin Zararlarının Tazimini Talep Etmeleri.....	476
C. Bağlı Şirket Pay Sahiplerinin Paylarının Hâkim Şirket Tarafından Satın Alınmasını Talep Etmeleri.....	477
1. Pay Bedelinin Belirlenmesi .....	483
2. Pay Bedelinin Hâkim Şirketin Hangi Fonlarından Karşılanacağı .....	490
3. Pay Bedelinin Ödenme Biçimi.....	490
VI. Talep Haklarının İleri Sürülmesi Bakımından Davacı ve Davalı Sıfatlarının Tespiti .....	491
A. Davacı Sıfatının Tespiti: Bağlı Şirket Pay sahibi .....	491
B. Davalı Sıfatının Tespiti: Hâkim Teşebbüs ve Hâkim Şirket .....	492
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	495
KAYNAKÇA.....	513